

Broedvogels **van** het **Gammelke** (NO-Twente) **in 2010**

Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2011/10

Broedvogels van het Gammelke (NO-Twente) in 2010

Symen Deuzeman (Sovon)

Sovon-rapport 2011/10
Dit rapport is samengesteld in opdracht
van Staatsbosbeheer, Regio Oost

Colofon

Copyright 2011

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio Oost, door Symen Deuzeman (SOVON).
Als volgt citeren: Deuzeman S. 2011. Broedvogels van het Gammelke (NO-Twente) in 2010. SOVON-rapport 2011/10. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Lay-out: Peter Eekelder en Symen Deuzeman

Foto's: Symen Deuzeman tenzij anders vermeld

Foto's omslag: Lemselermaten, 1 juli 2010, Bosuil (Harvey van Diek) & Gekraagde Roodstaart (Hans Gebuis)

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van SOVON en/of de opdrachtgever.

ISSN-nummer: 1382-6255

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Gebied	7
2.1. Ligging en karakteristiek	7
2.2. Deelobjecten	7
3. Werkwijze en omstandigheden in 2010	11
4. Resultaten	13
4.1. Soorten en aantallen	13
4.2. Aantalsveranderingen enkele objecten Gammelke	13
4.3. Soortbesprekingen	15
4.4. Enkele waarnemingen van niet-broedvogels	18
4.5. Overige fauna	19
5. Evaluatie	21
Samenvatting	22
Literatuur	23
Bijlagen	
Bijlage I. Weersomstandigheden 2010	
Bijlage II. Verspreidingskaarten	

1. Inleiding

Staatsbosbeheer gebruikt in haar bedrijfssturing plantensoorten, vegetatietypen en broedvogelsoorten als graadmeter voor de kwaliteit en doelrealisatie van haar terreinen. In ieder terrein wordt zo in een cyclus van tien jaar een basiskartering uitgevoerd van plantensoorten, vegetatietypen en broedvogels. In de tussentijdse periode wordt een selectie van vogel- en plantensoorten en andere Rode Lijst-soorten gemonitord door gespecialiseerde boswachters en vrijwilligers. Met deze gegevens uit de basiskarteringen en de monitoring wordt de evaluatie van het beheer (Interne Kwaliteitsbeoordeling, kortweg IK) uitgevoerd. Zo kan beoordeeld worden of het gevoerde beheer de gewenste effecten heeft gehad. Maar ook kunnen in de analyse andere factoren zoals verzuring, vermesting, verdroging en andere negatieve en/of positieve effecten op de natuurkwaliteiten van een gebied worden vastgesteld. De uitgewerkte gegevens, onder andere digitale verspreidingsgegevens, worden opgeslagen in de digitale database (Kievit) van Staatsbosbeheer.

Binnen dit kader werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost in een aantal objecten in Noordoost-

Twente (239,2 ha) een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in 2010. Het gebied bestaat uit verspreid liggende objecten onderverdeeld in het Gammelke, Reutum en de Rossummermeeden. In dit rapport wordt het deelobject het Gammelke (112,8 ha) besproken.

De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten en werd uitgevoerd door de samensteller van dit rapport, werkzaam bij Vereniging SOVON Vogelonderzoek Nederland.

De resultaten van deze inventarisatie wordt vergeleken met eerdere gelijksoortige karteringen in 1992 en 1993. Het basismateriaal ligt opgeslagen in het SOVON-kantoor te Nijmegen.

Voor hulp in het veld, aandragen van materiaal en commentariën van het concept bedank ik Jaap Rouwenhorst, Rick Ruis (Staatsbosbeheer regio Oost), Willem van Manen (SOVON) en Ben Hulsebos. Dries Oomen en Willem van Manen waren vanuit SOVON behulpzaam bij de verwerking in GIS en Marc Waterman vanuit Staatsbosbeheer.

*In de Lemselermaten komt Canadees Hertshooi voor. Hier-
van zijn maar vier groeiplekken in Nederland, 1 juli 2010.*

2. Gebied

2.1. Ligging en karakteristiek

Het Gammelke (112,8 ha) is een verzameling van een vijftal objecten van Staatsbosbeheer aan de westelijke voet van de stuwwal van Oldenzaal (figuur 1). Het is een reliëfrijk kleinschalig landschap. De objecten hebben betrekking op een gradiëntrijk beekdallandschap, waarin hooilanden, beekbegeleidende bossen en natte heiden elkaar afwisselen. Het Gammelke ligt in Noordoost Twente, net ten zuiden van Weerselo en ten noordwesten van Oldenzaal.

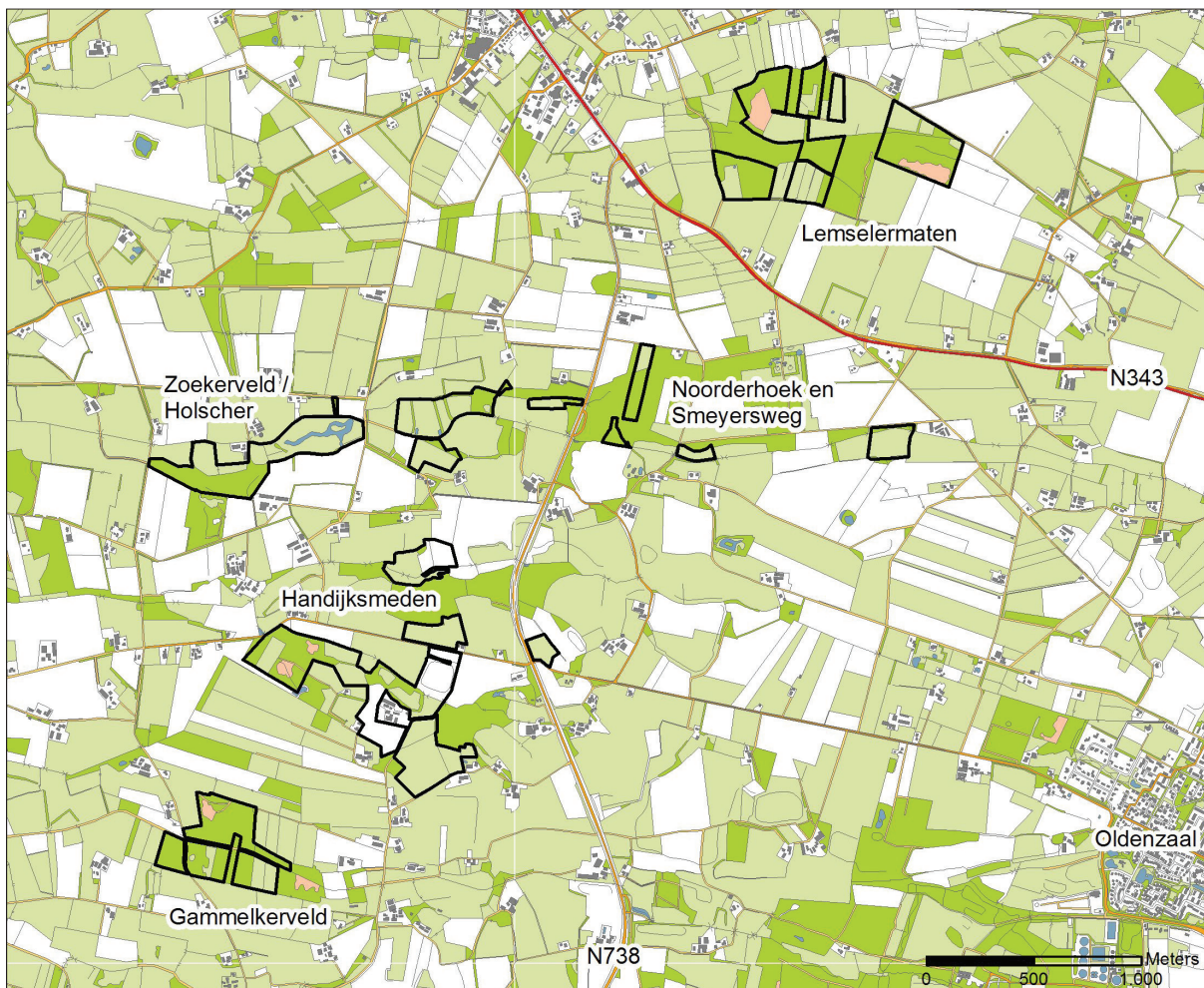
Bossen (67,5 ha) beslaan verreweg het grootste deel van de objecten. Het gaat met name om natte elzenbroekbossen, eiken en berken. Met name de eikenbossen hebben een aanzienlijke leeftijd en zijn aangeplant in de periode 1900-1950. De zwarte elzenbossen zijn van jongere leeftijd. Naaldbos komt maar in geringe mate voor (tabel 1). Schrale graslanden beslaan na bos het grootste oppervlakte (50,9 ha). In een veel geringe mate komt er nog wat natte heide, bouwlanden en wegen voor.

2.2. Deelobjecten

De vijf deelobjecten binnen het Gammelke worden hieronder kort besproken (zie figuur 1 voor ligging).

Lemselermaten

De Lemselermaten hebben betrekking op een gradiëntrijk beekdallandschap, waarin hooilanden, beekbegeleidende bossen en natte heiden elkaar afwisselen. Het gebied is famous vanwege zijn kalkmoeras, blauwgraslanden en voorheen ook trilveen. Hierdoor heeft het de status Natura 2000 gebied te zijn. Door verwaarlozing, ontginning, verdroging en eutrofiëring in het verleden zijn veel bijzondere hogere planten en mossen verdwenen. Toch is een deel ervan overgebleven of na herstelmaatregelen weer teruggekeerd. In het kalkmoeras groeien bijvoorbeeld Vlozegge, Breedbladig wollegras, Vetblad, Vleeskleurige orchis en Armbloemige waterbies. In de hooilanden ontwikkelen zich op plagplekken en in langdurig overstroomde delen pioniergemeenschappen met

Figuur 1. Situering van het Gammelke met de veelgebruikte toponiemen van de verspreid liggende objecten

Tabel 1. Verdeling van de hoofdboomsoorten met de leeftijd in het Gammelke in 2010 (Staatsbosbeheer regio Oost 2010).

Boomsoort	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	Totaal
Berk				1,4					2,8		4,3
Eik	5,8	3,8	1,4	0,7	13,0	3,1					27,9
Es				0,7							0,7
Grove Den					3,1						3,1
Populier						2,8					2,8
Zwarte Els					8,6	6,2		6,2	4,5	3,1	28,6
Totaal/ha	5,8	3,8	1,4	2,9	24,7	12,1		6,2	7,4	3,1	67,5

soorten als Canadees Hertshooi, Draadgentiaan, Wijdbloeiende rus, Stijve moerasweegbree, Gewoon hauwmos, Geel hauwmos en Dik landvorkje.

Langs de Weerselerbeek en Dollandbeek groeien door grondwater gevoede, alluviale Elzen-Vogelkersbossen waarin Slanke sleutelbloem en Moerasstreeppzaad voorkomen. In de natte elzenbroekbossen zijn onder andere Elzenzegge, Moeraszegge, Holpijp, Gewone dotterbloem en Waterviolier aanwezig. In de ondergroei is op diverse plekken de Zeggekorfslak aangetroffen.

Noorderhoek en Smeyersweg

Dit deelobject bestaat uit een zeer nat elzenbroekbos, veroorzaakt door overvloedige water uit de Lemselerbeek, dat in het zuiden aan het object grenst. In het vroege voorjaar is het alleen met laarzen bereikbaar, al zouden lieslaarzen niet misstaan zijn. Het elzenbroekbos is gemengd met wat eiken, berken en grove dennen. In het noorden en oostelijk deel liggen enkele graslandpercelen, deels begraasd door paarden van particulieren.

Zoekerveld/Holscher

Zoekerveld/Holscher ligt ten westen van de provinciale weg N738, langs de Voortsweg, dat het object doorsnijdt. Ten westen van deze weg ligt een natuurontwikkelingsproject met een afgegraven perceel met open water en rietvegetaties. Het perceel loopt over in een vrij nat perceel met gemengd loof- en naaldbos en een perceel schraal grasland. Het zuidelijke deel van het graslandperceel wordt omgeven door vrij jonge loofhoutaanplant met een weelderige ruigtebegroeiing met o.a. braam en brandnetel. Het noordelijke deel wordt begrensd door de Lemselerbeek.

Ten oosten van de Voortsweg is een kleinschalig landschap aanwezig liggend langs de Lemselerbeek. Het bestaat uit vochtige graslandjes omgeven door houtwallen en kleinere loofbospercelen, met o.a. een oude populierenopstand. Ten zuiden van de Lem-

selerbeek ligt een afgegraven perceel, waar riet en pitrus is opgeslagen.

Handijksweden

Dit deelobject ligt ten westen van de provinciale weg N738, voor het grootste deel ten zuiden van de Postweg. Het bestaat voornamelijk uit vrij gemengde bossen, vooral bestaande uit eiken en deels met elzen, berken en grove dennen. In het gebied komt een redelijke areaal gras- en bouwland voor. Een groot deel is verpacht aan een agrariër, met name langs de Handijksweg. Graslandjes die niet verpacht zijn, bestaan uit bloemrijke graslanden. In het meest westelijke deel komt een klein dichtgegroeid heideveldje voor.

Ten noorden van de Postweg ligt een deels verruigd graslandgebied met brandnetel en riet langs de Saasvelderbeek direct ten noorden van de bosopstanden van de Gammelker Esch.

Gammelkerveld

Het Gammelkerveld is het meest zuidelijke deelobject en ligt langs de Gammelkerbeek. De bossen ten zuiden van de beek zijn behoorlijk nat en bestaan vooral uit elzenbroekbos en deels ook uit oude eikenbos met berken. Ten noorden van de beek is het bos een stuk droger en naast eiken meer gemengd met berk en grove den. In het object komt een klein perceel schraal grasland voor. Op de oude eikenbomen komt veel klimop voor.

Het Gammelkerveld, met opgaande loofbossen en de Gammelkerbeek. Let op de klimopvegetaties die groeien op de eiken, 15 juni 2010 (boven) en elzenbroekbos komt veel voor in het Gammelke, 15 juni 2010 (onder).

Herstel van kleine heideveldjes in de Lemselermaten, 15 juni 2010 (boven) en extensieve graslanden en opgaande bossen wisselen elkaar af in de Handijksmeden, 15 juni 2010 (onder).

3. Werkwijze en omstandigheden in 2010

Weersomstandigheden

Aan het voorjaar van 2010 ging een matig koude winter vooraf met enkele stevige vorstperiodes in januari en februari die voor wintergevoelige soorten leidde tot verhoogde sterfte. Het weer tijdens de inventarisatiemaanden in maart-juni was aanvankelijk aan de koude kant, maar verder geschikt om te inventariseren. Voor een algemeen overzicht van het weer in het broedseizoen van 2010, wordt verwezen naar Bijlage I.

Overige condities voor vogels

Het was een matig veldmuizenjaar en lokaal was sprake van rupsenplagen in zomereik.

Keuze van geïnventariseerde soorten

Alleen enkele algemene soorten (Winterkoning, Roodborst, Merel, Goudhaan, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees en Vink) zijn niet integraal geïnventariseerd, omdat kartering van deze soorten een andere aanpak vereist en vooral veel meer tijd kost. Deze soorten waren alle als broedvogel aanwezig in het onderzoeksgebied in 2010.

Veldwerk

Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart t/m juli (Tabel 1). In grote lijnen werd de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Hustings et al. (1985), conform de normen vastgelegd in de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk & Boele 2011). Er werd 35 uur en 48 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 19,1 minuten per hectare. De meeste bezoeken werden 's ochtends gebracht, vanaf ongeveer een uur voor zonsopgang.

Tabel 1. Tijdsinvestering in het Gammelke in 2010.

Ronde	Datum	Onderzoekstijd	Totaal (uren)
18-mrt	15:00	17:30	2,5
23-mrt	7:00	14:15	7,3
8-apr	7:30	15:40	8,2
6-mei	5:30	8:00	2,5
6-mei	15:10	17:50	2,7
15-jun	3:50	4:15	0,4
15-jun	11:30	14:45	3,3
15-jun	17:30	20:20	2,8
15-jun	22:15	22:30	0,2
16-jun	0:10	0:45	0,6
1-jul	10:00	15:25	5,4
			35,8

In juni werd een schemerronde in de vroege ochtend en avond gemaakt, waarbij het geluid van Bos- en Steenuil werd nagebootst om de vogels tot roepen aan te zetten en om Houtsnippen in kaart te brengen. In maart en april is op geschikt lijkende plekken het geluid van de Middelste Bonte Specht afgespeeld, echter zonder respons.

Er werd uitsluitend lopend gekarteerd, omdat de meeste objecten moeilijk begaanbare terreinen bleken te zijn. Bij roofvogels en kraaien werd intensief gezocht naar nesten. Bij alle soorten werd veel aandacht besteed aan uitsluitende waarnemingen en werden buitenranden van het gebied meegeïnventarieerd, waardoor overschatting van het aantal territoria vrijwel uitgesloten is.

Interpretatie

Waarnemingen zijn vanaf de (papier) veldkaart overgezet in de database van SOVON, waarbij meestal de standaard-broedcode werd meegegeven, maar in geval van zeldzame soorten en nestvondsten, werd deze code aangepast. De waarnemingen zijn geclusterd tot territoria met behulp het door SOVON ontwikkelde autoclusterprogramma volgens de criteria in van Dijk & Boele (2011). Vanwege het kleinere aantal bezoeken dan vereist in het BMP, zijn de criteria op enkele fronten versoepeld: De voorste datumgrens is met vijf dagen vervroegd en voor een territorium is slechts één (in van Dijk & Boele 2011 soms meer) geldige waarneming tussen de datumgrenzen nodig. Doordat tijdens de gebiedskarteringen (zoals onderhavige) vaak gebieden worden gekarteerd die groter zijn dan het gemiddelde BMP-proefvlak en verspreiding een belangrijke component is in dit type onderzoek, zijn enkele fusie-afstanden vergroot van 100 naar 200 m, van 200 naar 300 m en van 300 naar 500 m (zie criteria afgedrukt op verspreidingskaarten).

Rick op zoek naar orchideeën en het Canadees Hertshooi in de Lemselermaten, 1 juli 2010.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In het Gammelke werden in totaal 57 vogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 49 soorten zijn gegevens in het hele gebied verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd (tabel 2). In totaal zijn vijf soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal en Kneu (van Beusekom et al. 2005). In bijlage II zijn de vastgestelde soorten per deelobject weergegeven.

4.2. Aantalsveranderingen enkele objecten Gammelke

Voor het beheer is het van belang te weten waarom bepaalde vogelsoorten zijn toegenomen of juist zijn

afgenomen. Het is hierbij van belang om te kijken of de ontwikkeling in de broedvogelaantallen lokaal is (en dus met het beheer te maken kan hebben) of dat de landelijke situatie wordt weerspiegeld. In het laatste geval kunnen grotere invloeden zoals verdroging of ontwikkeling in overwinteringsgebieden buiten Nederland de trend bepalen.

Beschikbare informatie

In het object Gammelke is een vergelijkbare inventarisatie uitgevoerd in 1987 in een aantal deelobjecten door Michel Klemann in dienst bij de Provincie Overijssel. Destijds is het gebied Saasveld-Gammelke geïnventariseerd ter voorbereiding van het op te stellen advies Natuur, Landschap en Cultuurhistorie door de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad. Vanwege de opbouw van het gebied in kleinere ruimtelijke eenheden landbouw, natuur en andere functies en vanwege de ligging in een grote landschapseenheid, was destijds besloten tot herinrichting van het gebied. Hiervoor

Tabel 2. Soorten, aantallen en dichtheden per 100 ha van integraal gekarteerde soorten in het Gammelke, (112,2 ha) in 2010. Rode Lijstsoorten staan aangegeven met een sterretje.

Soort	Gammelke	N/100 ha	Soort	Gammelke	N/100 ha
Grauwe Gans	6	5,3	Kleine Karekiet	4	3,5
Soepgans	2	1,8	Grasmus	8	7,1
Wilde Eend	6	5,3	Tuinfluitier	24	21,3
Soepeend	2	1,8	Zwartkop	55	48,8
Kuifeend	2	1,8	Fluiter	3	2,7
Havik	3	2,7	Vuurgoudhaan	1	0,9
Buizerd	5	4,4	Grauwe Vliegenvanger*	9	8,0
Fazant	12	10,6	Bonte Vliegenvanger	2	1,8
Waterhoen	3	2,7	Staartmees	10	8,9
Meerkoet	5	4,4	Glanskop	12	10,6
Kievit	2	1,8	Matkop*	3	2,7
Houtsnip	6	5,3	Pimpelmees	24	21,3
Holenduif	3	2,7	Boomklever	16	14,2
Houtduif	16	14,2	Boomkruiper	21	18,6
Bosuil	3	2,7	Wielewaal*	3	2,7
Groene Specht*	2	1,8	Gaai	7	6,2
Grote Bonte Specht	17	15,1	Zwarte Kraai	5	4,4
Kleine Bonte Specht	8	7,1	Spreeuw	15	13,3
Boompieper	9	8,0	Groenling	3	2,7
Witte Kwikstaart	1	0,9	Putter	4	3,5
Heggenmus	15	13,3	Kneu*	1	0,9
Gekraagde Roodstaart	2	1,8	Goudvink	6	5,3
Zanglijster	19	16,8	Appelvink	6	5,3
Grote Lijster	6	5,3	Geelgors	3	2,7
Bosrietzanger	5	4,4			

was er noodzaak tot een ornithologisch onderzoek, waaruit een advies gedaan werd ter behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap in het gebied (Klemann 1987).

De aanwezigheid van deze gegevens leent zich mooi voor een vergelijking van de broedvogelgegevens met 2010. Het gaat om het Gammelkerveld, Handijksmeden en de Noorderhoek en Smeyersweg (zie figuur 1 voor ligging).

Bosvogels

Bosvogels vertonen in de reeks van inventarisaties een opwaartse trend, zeer waarschijnlijk als gevolg van het ouder en structuurrijker worden van het bos. De toename van een aantal echte bosvogels is hier een goed bewijs van zoals spechten, Boomklever, Glanskop en Appelvink. De Grauwe Vliegenvanger is slechts licht afgenomen. Dit is opvallend gezien de landelijk sterk negatieve trend. Een teken dat het bos

Tabel 2. Vergelijking van de broedvogelverspreiding van enkele objecten in Gammelke in 1987-2010. Bij trend is = gelijk gebleven, - afgenomen en + toegenomen. * =Rode lijstsoort.

Soort	1987	2010	Ontw.	Landelijk
Wilde Eend	2	2	=	=
Havik	0	2	+	=
Buizerd	1	3	+	+
Fazant	5	4	-	-
Waterhoen	1	0	-	-
Kievit	1	0	-	-
Houtsnip	2	4	+	=
Holenduif	3	3	=	=
Koekoek	3	0	-	-
Zomertortel	4	0	-	-
Bosuil	3	2	-	=
Ransuil	1	0	-	-
Groene Specht*	1	1	=	+
Grote Bonte Specht	5	10	+	+
Kleine Bonte Specht	2	4	+	+
Boompieper	2	3	+	+
Witte Kwikstaart	2	0	-	-
Nachtegaal	6	0	-	-
Gekraagde Roodstaart	2	1	-	-
Grote Lijster	4	4	=	-
Spotvogel	2	0	-	-
Braamsluiper	1	0	-	-
Grasmus	1	5	+	+
Fluiter	1	2	+	-
Vuurgoudhaan	0	1	+	+
Grauwe Vliegenvanger*	10	6	-	-
Bonte Vliegenvanger	1	1	=	=
Staartmees	6	4	-	-
Glanskop	2	7	+	=
Matkop*	8	2	-	-
Boomklever	1	10	+	+
Boomkruiper	11	11	=	+
Wielewaal*	1	1	=	-
Groenling	0	2	+	+
Putter	0	1	+	+
Kneu*	0	1	+	-
Goudvink	0	3	+	=
Appelvink	2	3	+	-
Geelgors	0	1	+	+
Totaal/jr	97	104		

ouder en geschikter wordt voor bosvogels is ook de vestiging van de Havik en de toename van de Bui-zerd. Beide soorten doen het erg goed in de objecten. Bosuil, Holenduif en Boomkruiper zijn stabiel. Een tweetal Rode lijstsoorten, de Groene Specht en Wielewaal wisten zich ook te handhaven. De eerste soort laat de laatste jaren weer een voorzichtige positieve trend zien. Het kleinschalige karakter met een afwisseling van bosjes en extensieve graslandjes vormen een ideaal broed- en foerageerbiotoop voor de soort in het Gammelke. Wielewaal doet het landelijk zeer slecht. De vochtige opgaande loofbossen zijn echter zeer geschikt voor de soort en voorlopig weet het hier stand te houden. Ook de Houtsnip doet het in deze bossen nog steeds erg goed, evenals de Fluitser.

Vogelsoorten van jonge bosopstanden en struweel In deze groep zijn vooral de klappen gevallen bij de Koekoek, Zomertortel, Nachtegaal en Matkop. Het zijn precies de soorten die het landelijk ook erg slecht doen en daardoor op de Rode lijst zijn beland. De afname van de Koekoek is landelijk aanzienlijk, ca. 45% afgenomen in de afgelopen 10-15 jaar. Belangrijke knelpunten zijn afname van waardvogels en afname van grote rupsen, het hoofdvoedsel van volwassen vogels. Bij Zomertortel spelen de verslechterende omstandigheden in het overwinteringsgebied (kap van acaciabossen), afschot van tienduizenden vogels per jaar op de trektocht naar het zuiden en tal van ongunstige -veelal- landbouwkundige ontwikkelingen in de broedgebieden. Nachtegaal is in vrijwel alle bossen in het oostelijk deel van het land verdwenen en zitten tegenwoordig vooral in de duinstreek en op de Waddeneilanden. Dit heeft te maken met het ouder worden van het bos (minder dicht struweel) en algehele verdroging in de bossen. De Matkop neemt vooral af in ouder wordend bos. Het prefereert vooral zachthoutsoorten, zoals berken.

4.3. Soortbesprekingen

In dit hoofdstuk worden gegevens vermeld die aanvullende informatie verschaffen over de betrouw-

baarheid van de inventarisatie en de betekenis van het gebied voor broedvogels. Bij een aantal soorten is niet meer informatie voorhanden dan rechtstreeks uit de verspreidingskaart kan worden afgelezen. Deze soorten worden derhalve niet beschreven. Bij een aantal soorten wordt nader ingegaan op broedbiologie en -succes.

GRAUWE GANS, 6 territoria

De zes paren hielden zich op in het object Zoekerveld/Holscher. Met name de rietzones in het natuurontwikkelingsproject was bijzonder aantrekkelijk. Van de zes paren gingen in ieder geval drie paren over tot broeden (nestvondsten op 6 mei). Op 15 juni waren twee paren aanwezig met resp. 2 en 1 pullen.

WESPENDEEF, 0 territoria

Op 1 juli zag ik samen met Rick Ruis een paar Wespendif langdurig cirkelen boven de graslanden direct ten noorden van de bosopstanden van de Gammelker Esch langs de Saasvelderbeek. Na een tijdje kwam er zelfs een derde vogel bij die we voorzichtig determineren als vrouwtje (kan lastig zijn). Verder gebeurde er niet veel meer. De bossen van het Gammelke zijn zeer geschikt als broedlocatie voor de soort, maar een nestvondst werd niet gedaan, ondanks dat alle bekende nesten half juni zijn bezocht. Deze bleken niet te zijn bezet.

HAVIK, 3 territoria

Er werden drie bezetten nesten gevonden, tamelijk verspreid over het studiegebied. Twee van de drie broedden succesvol en hier werden half juni en begin juli grote takkelingen en/of bedelende rondvliegende jongen gezien. Bij het paar in de Handijksmeden lagen op 15 juni twee dode donsjongen onder het nest. De oorzaak hiervan is niet duidelijk. Er waren geen zichtbare klimsporen in de boom zichtbaar of andere verontruste tekenen dat het paar bewust zou zijn verstoord (tabel 3).

Opvallend is de keuze van de nestboom. In alle drie de gevallen werd een Grove Den gekozen, terwijl deze boomsoort toch redelijk schaars voorkomt in tegenstelling tot de talrijke loofboomsoorten Eik, Berk en Zwarte Els. De Havik heeft zich inmiddels

Tabel 3. Broedbiologische gegevens van de Havik in de Lemselermaten (Lems), Handijksmeden (Hand) en Noorderhoek (Noord) in 2010. +=aanwezig in onbekend aantal.

Nestlocatie	Nestboom	Eieren	Jongen	Opmerkingen
Lems	Grove Den	+	≥2	
Hand	Grove Den	+	+	2 jongen dood onder nest
Noord	Grove Den	+	≥2	

De twee dode Havikpullen onder het nest in de Handijksmeden, doodsoorzaak onbekend, 15 juni 2010.

als vaste broedvogel gevestigd in het studiegebied. In 1987 ontbrak de soort nog (Klemann 1987). De volgende prooien werden verzameld onder de nesten: Houtsnip 1, Houtduif 4, Postduif 1, Gaai 1, Ekster 1 en Konijn 1.

BUIZERD, 5 territoria

De verspreiding van de Buizerd is gelijkmatig verdeeld over het studiegebied. In totaal werden vijf bezette nesten gevonden. Alle paren broedden succesvol. Het exacte aantal jongen is altijd moeilijk in te schatten vanaf de grond, omdat de jongen zich bij onraad kunnen drukken. In tegenstelling tot de Havik zaten de meeste paren in een loofboom (tabel 4). In toenemende mate worden de laatste jaren broedende Buizerds aangetroffen buiten de traditionele bosgebieden op de zandgronden. Op de Veluwe is bijvoorbeeld sprake van een afname. Ze vestigen zich steeds vaker in het agrarische cultuurland en zelfs midden in stedelijk gebied. De verschillende

deelobjecten in het Gammelke is hier een mooi voorbeeld van.

TORENVALK, 0 territoria

Verspreid over het studiegebied hingen diverse nestkasten voor Torenvalken, bij boerderijen of particulieren. Daarnaast is de soort goed in staat om op oude kraaiennesten te broeden. Op tenminste twee locaties werd met vrij grote zekerheid gebroed, gezien het gedrag van de oudervogels (vibreren vleugelslag, voedselvluchten e.d.). De territoria lagen beiden buiten de objectgrenzen.

PATRIJS, 0 territoria

Net ten westen van de Lemselermaten werd op 5 april vanuit de rijdende auto een vliegend paar Patrijzen waargenomen. Een noodstop met de auto bevestigde de waarneming. Het paar ging op een particuliere akker zitten. Vervolgwaarnemingen ontbreken.

Tabel 4. Broedbiologische gegevens van de Buizerd in het Gammelkerveld (Gam), Lemselermaten(Lems), Handijksmeden(Hand) en Zoekerveld (Zoek) in 2010.

Nestlocatie	Nestboom	Eieren	Jongen	Opmerkingen
Gam 1	Zwarte Els	+	3	
Gam 2	Berk	+	≥1	
Lems	Zomereik	+	≥1	
Hand	Zomereik	+	≥2	
Zoek	Grove Den	+	≥1	

FAZANT, 12 territoria

Opvallend is het hoge aantal Fazanten. Met name in het deelobject Zoekveld/Holscher waren ze erg talrijk (7 paren). De soort doet het landelijk erg slecht. Indien de soort in een gebied erg talrijk is, dan kan er sprake zijn van illegale uitzetpraktijken.

WATERHOEN, 3 territoria en MEERKOET, 5 territoria
Waterhoen en Meerkoet deden het beiden erg goed in het natuurontwikkelingsgebied Zoekveld/Holscher. De soort broedden in de aanwezige rietzones met daarbij het open water.

KIEVIT, 2 territoria

Langs de oevers van het open water in het natuurontwikkelingsgebied Zoekveld/Holscher broedden twee paartjes Kieviten. Op 8 april werden twee vogels in de broedhouding gezien, vermoedelijk broedend op eieren. Eén paar broedde succesvol, althans het paar alarmeerden op 6 mei fanatiek, ten teken dat er kleine jongen aanwezig waren. Het andere paar mislukte vermoedelijk in de eifase en was op 6 mei afwezig.

HOUTSNIP, 6 territoria

De vochtige opgaande loofbossen in Twente zijn berucht om de hoge dichtheden aan Houtsnippen. Hoewel de soort landelijk op veel plekken sterke afnames laat zien in bossen (Veluwe, Flevoland) bleek dat in het Gammelke niet zo te zijn. De soort is onderzocht tijdens de vroege ochtendronde en avonduren van 15 juni, door op open plekken te gaan posten. Een goede indicatie voor de dichtheid van Houtsnippen is de frequentie waarmee baltsende mannetjes elkaar tegenkomen. De vogels achtervolgen elkaar dan tijdelijk en versnellen hun tsjediëritme. Tijdens de observaties kon in veel gevallen twee mannetjes tegelijk worden gezien, die elkaar achtervolgden. De dichtheid bleek dan ook bijzonder hoog en er werden veel waarnemingen verricht in korte tijd.

BOSUIL, 3 territoria

De soort is onderzocht tijdens de vroege ochtendronde en in de nacht van 15 op 16 juni. Alle objecten zijn bezocht en bij ieder object is op verschillende locaties het geluid afgespeeld met een recorder. De vogels reageerden zeer goed. Het is ook nogal wat als je als Bosuil in dergelijk betrekkelijk kleine bosgebieden plotseling gestoord wordt door een soortgenoot. In het Gammelkerveld werd één bedelend jong gehoord. Dit is wel wat opvallend, want op nagenoeg dezelfde locatie vond ik op 6 mei een doodgereden adulte Bosuil, één van de oudervogels?

GROENE SPECHT, 2 territoria

De landelijke trend is sinds 1990 verdubbeld tot verdrievoudigd. Ook wanneer we bedenken dat dit in feite deels herstel is – in veel gebieden stond de populatie rond 1990 op een dieptepunt – is dit een opmerkelijk positief beeld voor deze mieren-specialist. De grootste winst is bereikt buiten de echte bosgebieden: in agrarisch gebied met oudere bosjes, lanen en boomgaarden. De soort broedt hier in bosjes en beplantingen langs wegen en dijken, en foerageert er op enigszins extensieve weilandjes, grazige dijken, wegbermen, tuinen en boomgaarden. De vele objecten in het Gammelke met veel extensieve graslandjes passen goed in dit beeld en hier is de soort tamelijk algemeen.

KLEINE BONTE SPECHT, 8 territoria

De soort prefereert middeloude tot oude structuurrijke loofbossen met relatief veel dood hout. Dit type bos is voldoende in voorraad in het Gammelke. Met name de opstanden met oude eiken en berken bleken sterk in trek. Elzenbroekbossen waren wat minder populair, vanwege het ontbreken van dood staand hout. De soort is met het ouder wordende bos sterk toegenomen (zie ook tabel 2).

BOOMPIEPER, 9 territoria

Verreweg de meeste Boompiepers werden aangetroffen in de Lemselermaten (6). Hier zat de soort langs de randen van de aanwezige heideveldjes. Verder in het studiegebied is de soort vastgesteld langs de randen van extensieve graslandjes.

GEKRAAGDE ROODSTAART, 2 territoria

De Gekraagde Roodstaart is uitsluitend vastgesteld in de oude structuurrijke bossen van de Handsmeden en de Lemselermaten. De soort ontbrak in de natte elzenbroekbossen.

BOSRIETZANGER, 5 territoria

De Bosrietzanger is uitsluitend vastgesteld in de rieten brandnetelruigte in Zoekerveld/Holscher. Dit biotooptype ontbreekt vrijwel volledig in de overige deelobjecten.

KLEINE KAREKIET, 4 territoria

De Kleine Karekiet bleek uitsluitend voor te komen in de rietzone van het natuurontwikkelingsproject in Zoekerveld/Holscher. Dergelijk biotoop ontbreekt in de overige deelobjecten.

FLUITER, 3 territoria

Hoewel landelijk sprake is van een sterke afname lijkt dat voor het Gammelke voorsnog niet op

te gaan (zie tabel 2). Territoria werden tweemaal vastgesteld in vrij droog opgaand gemengd bos met vooral eiken en éénmaal in vochtig elzenbroekbos gemengd met loofbomen en enkele grove dennen.

VUURGOUDHAAN, 1 territorium

Tijdens de eerste ronde in maart werden nog op diverse locaties Vuurgoudhanen opgemerkt, maar later in het broedseizoen bleek de soort uitermate schaars. Het enige aanvaardbare territorium werd gevonden in het Gammelkerveld. Hier is de soort vastgesteld in oud structuurrijk bos. De soort zong in een zomereik met een weelderige klimopbegroeiing, iets wat in de oude hellingbossen van Zuid-Limburg een normaal verschijnsel is. Met toenemende leeftijd van de eikenbossen met klimopbegroeiing valt een toename te verwachten van de soort in de bossen van het Gammelke.

GRAUWE VLEGENVANGER, 9 territoria

De soort is voornamelijk vastgesteld in oude structuurrijke loofbossen, veelal langs randen van kleine graslandjes (Handsmeden). De soort is zeker niet schaars en de vastgestelde sterke landelijke achteruitgang lijkt zich in het Gammelke nog niet te hebben voltrokken.

MATKOP, 3 territoria

De Matkop staat onder druk in Nederland en is recentelijk op de Rode Lijst geplaatst. Eén van de veel genoemde oorzaken hiervoor is het ouder worden van de bossen, waardoor de zachthoutcomponent afneemt (veel minder berken) en concurrentie met andere mezensoorten. Ook speelt predatie van nesten door spechten een rol, die juist toenemen met het ouder wordende bos.

BOOMKLEVER, 16 territoria

De Boomklever zit landelijk de laatste jaren enorm in de lift, vanwege het ouder worden van de bossen. De bossen in het Gammelke laten eenzelfde patroon zien, vooral in de gemengde bossen met eik, berk en grove den. In de natte elzenbroekbossen komt de soort ook voor, maar in een duidelijk minder hoge dichtheid. Hier ontbreekt het aan voldoende dood hout en mindere bijmenging met berken en eiken.

WIELEWAAL, 3 territoria

De Wielewalen werden vastgesteld op de drogere gemengde bossen, veelal oudere eiken-berken bossen met bijmenging van Grove Den. Dit zijn zeer structuurrijke bossen, waar goed te zien is dat er het bos met rust wordt gelaten (geen dunningen), waardoor er zich een gesloten kronendak bevindt. Dit is

belangrijk voor Wielewalen. De soort lijkt het goed te doen in het Gammelke (tabel 2). Landelijk laat de soort een structurele afname zien.

SPREEUW, 15 territoria

Spreeuwen werden geconcentreerd in kleine bolwerkjes aangetroffen in een drietal objecten. Het ging veelal om oude rottingsgaten of oude holten van Grote Bonte Spechten. De nestelhoudende paren hielden zich vooral op langs de randen van de objecten. Dode populieren (Zoekerveld) en eiken bleken favoriet.

KNEU, 1 territorium

Het aantal territoria van de Kneu valt enigszins tegen. De soort wordt vaak in verband gebracht met jonge aanplanten, heide, opslag en ruigte. Alleen in de Handsmeden werd een territorium vastgesteld in een verruigd graslandperceel met braam. Toch komen de bevindingen in het Gammelke goed overeen met het landelijke beeld, waar een sterk negatieve trend zichtbaar is in het agrarische cultuurland. Hierdoor is de soort zelfs op de Rode Lijst beland. De soort doet het echter wel goed op de heidevelden in Nederland, zoals op de Sallandse Heuvelrug (in negen jaar tijd van 2 naar 68 in 2008).

APPELVINK, 6 territoria

In nagenoeg ieder deelobject is de soort vastgesteld in ouder structuurrijk bos, met eiken, berken en grove dennen. De soort lijkt wat te zijn toegenomen met het ouder wordende bos (tabel 2).

GEELGORS, 3 territoria

De verspreiding van de Geelgors beperkte zich tot de Lemselermaten (2) en de Noorderhoek (1). De territoria waren gesitueerd in bomenrijen in combinatie met extensieve graslandjes. Vanwege de kleinschaligheid van het landschap zou je een hogere dichtheid verwachten.

4.4. Enkele waarnemingen van niet-broedvogels

Van niet-broedvogels werd een aantal interessante waarnemingen verricht. Ze zijn vaak niet meer dan van anekdotische betekenis. Sommige gevallen zouden betrekking kunnen hebben op broedvogels, dan wel op potentiële broedvogels, maar konden niet als zodanig worden geregistreerd.

GROTE ZILVERREIGER

23 april: 1 ex. foeragerend natuurontwikkelingsgebied Zoekerveld/Holscher.
8 april; 1 ex. foeragerend natuurontwikkelingsgebied Zoekerveld/Holscher.
8 april: 1 ex. foeragerend langs de Lemselerbeek.

WINTERTALING

23 maart: 7 man en 6 vrouw natuurontwikkelingsgebied Zoekerveld/Holscher.
8 april: 3 man en 1 vrouw natuurontwikkelingsgebied Zoekerveld/Holscher.

WITGATJE

23 maart: 18 maart 1 ex. langs de Gammelkerbeek.

WULP

8 april: 1 territoriale man natuurontwikkelingsgebied Zoekerveld/Holscher. Geen vervolgwaarnemingen.

4.5. Overige fauna

Op de verspreidingskaarten in bijlage III worden de exacte locaties van de waarnemingen weergegeven. Er is niet gericht gezocht naar overige fauna. De verspreidingskaart geeft een beeld weer van uitsluitend toevallige waarnemingen.

In ieder object werden waarnemingen verricht van Hazen, die de open ruimtes met graslanden binnen de elementen benutten. Reeën bleken talrijk voor te komen. Van het Eekhoorn werd één nest in een gevonden in de Lemselermaten. Van de Vos werd een belopen burchten gevonden in het Gammelkerveld. Het Konijn werd alleen als prooirest bij een Haviksnest gevonden.

Op 1 juli werd samen met Rick Ruis aandacht besteed aan vlindersoorten. In de Lemselermaten werden twee Kleine IJsvogelvlinders waargenomen en een Grote Weerschijnvlinder werd waargenomen langs de Saasvelderbeek direct ten noorden van de bosstanden van de Gammelker Esch.

Grote Weerschijnvlinder langs de Saasvelderbeek op 1 juli 2010, Rick Ruis.

5. Evaluatie

Het Gammelke is vooral op botanisch vlak van grote waarde vanwege zeldzame blauwgraslanden en natte heischrale vegetaties. Dit gaat vooral op voor de Lemselermaten, waar herstelmaatregelen haar vruchten lijkt af te werpen in het kalkmoeras en de hooilandjes. Ook de vegetatie in de natte elzenbroekbossen langs beken is bijzonder te noemen. Behoud en herstel van deze bijzondere vegetaties is van groot belang.

Voor vogels zijn deze graslanden van minder belang, de waarde van het gebied kenmerkt zich vooral in de vochtige opgaande structuurrijke loofbossen. De toename van een aantal echte bosvogels ten opzichte van 1987 is hier een goed bewijs van zoals spechten, Boomklever, Glanskop en Appelvink. Nog niet aangetroffen zijn de Middelste Bonte Specht en Kortsnavelboomkruiper, maar deze komen inmiddels wel voor in andere delen van Noordoost Twente. Het is vermoedelijk een kwestie van tijd voordat deze soorten zich zullen vestigen in het Gammelke. Met name de oude en structuurrijke boscomplexen met oude eiken-berkenbossen zijn bij deze soorten in trek. Van belang is dat er voldoende oude dikke loofbomen (blijven) staan, vooral eik, met veel dode zijtakken en staande stammen. In het Gammelke komen dit soort vakken veelvuldig voor.

De stabiele trend of lichte toename van de Wielewaal, Houtsnip en Fluitsner is opvallend te noemen

evenals de slechts geringe afname van de Grauwe Vliegenvanger. Deze soorten doen het over het algemeen landelijk slecht.

Momenteel is het beheer van de oudere eiken-berkenbossen en elzenbroekbossen vooral gericht op natuur en worden met rust gelaten. De dichtheden van Kleine Bonte Specht, Boomklever en andere kritische holenbroeders is hoog te noemen. Dit geeft aan dat het bos structuurrijk is en dat er voldoende dood staand hout aanwezig is. Het valt sterk aan te bevelen het huidige beheer voort te zetten en het bos ook in de toekomst met rust te laten.

Open ruimtes zijn vooral van belang voor bosrandsoorten en struweelsoorten. Het gaat met name om de kleinschaligheid met verspreide heggen, jonge loofhoutopstanden en braamstruwelen die interessant zijn voor soorten als Boompieper, Grasmus, Tuinfluitsner en Geelgors. Het is van belang de kleinschaligheid en houtige opstanden in het landschap zoveel als mogelijk te behouden.

Het natuurontwikkelingsgebied bij Zoekveld/Holscher zorgt voor diversiteit aan vogelsoorten. Het biedt broedgelegenheid aan moeras- en watervogels. Voor vogelsoorten valt het aan te bevelen dergelijke projecten te beheren en eventueel uit te breiden in overige graslanden die niet van belang zijn voor vegetaties.

Samenvatting

In het voorjaar van 2010 werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het Gammelke (112,8 ha) in Noordoost Twente. De inventarisatie had ten doel de betekenis van het gebied of delen daarvan voor broedvogels vast te stellen en eventueel beheer te evalueren. De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten. Het studiegebied is een verzameling van een vijftal objecten van Staatsbosbeheer aan de westelijke voet van de stuwwal van Oldenzaal. Het is een reliëfrijk kleinschalig landschap. De objecten hebben betrekking op een gradiëntrijk beekdallandschap, waarin hooilanden, beekbegeleidende bossen en natte heiden elkaar afwisselen.

Er werden vijf integrale inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart t/m juli. In totaal werd er 35 uur en 48 minuten besteed aan veldwerk, wat neerkomt op 19,1 minuten per hectare.

In het Gammelke werden in totaal 57 vogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 49 soorten zijn gegevens in het hele gebied verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd. In totaal zijn vijf soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal en Kneu.

Uit een vergelijking met een inventarisatie uitgevoerd in 1987 van een deel van de objecten is gebleken dat een aantal Rode Lijstsoorten is verdwenen of afgenomen. Het gaat om de Koekoek, Zomertortel, Nachtegaal en Matkop, allen soorten van jonge bosopstanden en struweel. De afnames volgen de landelijke trend en deels ook het ouder worden van de bosopstanden (Matkop).

Bosvogels vertonen in de reeks van inventarisaties een opwaartse trend, zeer waarschijnlijk als gevolg van het ouder en structuurrijker worden van het bos. De toename van een aantal echte bosvogels is hier een goed bewijs van zoals spechten, Boomklever, Glanskop en Appelvink. Opvallend is de stabiele trend of lichte toename van de Wielewaal, Houtsnip en Fluiter. Deze soorten doen het over het algemeen landelijk slecht. De vochtige opgaande loofbossen zijn echter zeer geschikt voor deze soorten en voorlopig weten ze zich hier stand te houden. De Groene Specht doet het ook goed in het Gammelke. De combinatie van het vochtige opgaande loofbos met het kleinschalige karakter met een afwisseling van bosjes en extensieve graslandjes vormen een ideaal broed- en foerageerbiotoop.

In de evaluatie wordt het belang van het Gammelke op botanisch vlak benadrukt, vanwege zeldzame blauwgraslanden en natte heischrale vegetaties. Dit gaat vooral op voor de Lemselermaten, waar herstelmaatregelen haar vruchten lijkt af te werpen in het kalkmoeras en de hooilandjes.

Voor vogels zijn deze graslanden van minder belang, de waarde van het gebied kenmerkt zich vooral in de vochtige opgaande structuurrijke loofbossen. Momenteel is het beheer van de oudere eiken-berkenbossen en elzenbroekbossen vooral gericht op natuur en worden met rust gelaten. Het valt sterk aan te bevelen het huidige beheer voort te zetten en het bos ook in de toekomst met rust te laten.

Open ruimtes zijn vooral van belang voor bosrandsoorten en struweelsoorten. Het is van belang de kleinschaligheid en houtige opstanden in het landschap zoveel als mogelijk te behouden.

Literatuur

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2004. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen.

KLEMANN M.C.M. 1987. De broedvogels van Saasveld-Gammelke in 1987. Consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer Overijssel.

VAN MANEN W. De broedvogels van de Sallandse Heuvelrug in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2008/31. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage I. Weersomstandigheden 2010

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2010 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 2 zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2010 was een vrij zachte, droge en zonnige maand. De gemiddelde temperatuur van 5,9 °C is normaal vergeleken met het langjarig gemiddelde van 5,6 °C. De eerste tien dagen van de maand lag de temperatuur ruim beneden de normale waarden voor de tijd van het jaar waarbij ook nog sneeuwbuien in het midden en noorden van het land voorkwamen. Dit koude weer vormde het staartje van een uitzonderlijk sneeuwrijke winter. In totaal telde maart in De Bilt tien vorstdagen, tegen negen normaal. Na deze koude start van de maand liep de temperatuur op waarbij de tweede helft van de maand vrij zacht was. Vooral in het oosten van het land was het warm met temperaturen rond de 20 °C. Met gemiddeld over het land 47 mm neerslag tegen 65 mm normaal, was maart vrij droog al sloot deze wel af met talrijke buien, lokaal met hagel en zware windstoten. Aan zee stond enige tijd een harde tot stormachtige wind. Van de KNMI-stations was Wilhelminadorp het natst met 69 mm en Terschelling het droogst met 23 mm. De maand maart was zonnig met landelijk gemiddeld 152 zonuren tegen een langjarig gemiddelde van 115 uren.

April

Met een gemiddelde temperatuur van 9,2 °C tegen 8,0 °C normaal, was april zacht. In totaal werden in De Bilt drie vorstdagen geregistreerd, tegen vier normaal. In het oosten van het land vroom het lokaal op negen dagen. Slechts twee dagen nadat het in het noorden van het land nog had gevoren, werd op 25 april de eerste zomerse waarde van 25,0 °C in de oostelijke helft van het land gemeten. In totaal telde april in De Bilt drie warme dagen, tegen een langjarig gemiddelde van twee. In het zuidoosten van het land werden plaatselijk zes warme dagen geteld. Met gemiddeld over het land 246 zonuren tegen een langjarig gemiddelde van 162 was april een zeer zonnige maand: het staat op de derde plaats in de rij van zonnigste aprilmaanden sinds 1901. April was

een droge maand, alleen aan het begin vielen talrijke buien, lokaal met hagel en onweer. Gemiddeld over het land viel 27 mm tegen 42 mm normaal. De regionale verschillen in de hoeveelheid neerslag waren deze maand niet groot.

Mei

De maand mei 2010 was zeer koel (gemiddelde temperatuur van 10,3 °C tegen een langjarig gemiddelde van 12,3 °C), met een normale hoeveelheid neerslag en zon. In de vorige eeuw kwam een meimaand met zo'n temperatuur ongeveer eens per 15 jaar voor. Gedurende de eerste 19 dagen van de maand lag de temperatuur ver beneden het langjarig gemiddelde. Bovendien was er weinig ruimte voor de zon. Op sommige plaatsen kwam het achtereenvolgens op 13, 14 en 15 mei tot nachtvorst. Vanaf de 20^e bleef de wind vaak uit het noorden waaien, maar er was meer ruimte voor de zon en de gemiddelde temperatuur lag rond of iets boven normaal. De hele maand telde vijf warme dagen tegen negen normaal. Er viel gemiddeld over het land 57 mm neerslag, gelijk aan het langjarig gemiddelde. In Maastricht viel de meeste neerslag, Zeeland bleef het droogst. Het landelijk gemiddeld aantal zonuren van 200 week maar weinig af van het langjarig gemiddelde van 209 uren. In het noordelijk kustgebied scheen de zon het meest.

Juni

Na een koele meimaand was juni 2010 zeer droog, zeer zonnig en warm. Met een gemiddelde temperatuur van 16 °C tegen het langjarige gemiddelde van 14,9 °C bleek juni een echte zomermaand. In De Bilt werden in totaal 21 warme dagen en negen zomerse dagen genoteerd tegen 12, respectievelijk vier normaal. In het zuidoosten van het land werd het op de 27^e en 28^e lokaal tropisch warm. Juni was een zeer droge maand met gemiddeld over het land 23 mm neerslag tegen 71 mm normaal. Vrijwel de complete maandsom neerslag viel tijdens de tweede week van de maand, toen een depressie het weer bepaalde. In de nacht van 8 op 9 juni trokken enkele buien over het land, lokaal met onweer. Op sommige plaatsen viel 10 tot ruim 40 mm neerslag. Ook ontstonden er enkele buien die slechts traag voorbij trokken. In Purmerend viel hierdoor op de 9^e 74 mm neerslag. In Berkhout werd een windhoos waargenomen. Een groot aantal dagen van de maand verliepen droog. In De Bilt is slechts 18 mm gevallen waarmee juni 2010 op de vijfde plaats in de rij van droogste junimaanden sinds 1901 komt te staan. Het droogst was het in

delen van Brabant en Limburg en in de Achterhoek, met plaatselijk minder dan 10 mm. Met gemiddeld over het land 265 uren zonneschijn tegen 192 normaal was juni zeer zonnig.

Juli

Juli 2010 was zeer warm en zeer zonnig met een normale hoeveelheid neerslag. De gemiddelde temperatuur was 19,6 °C tegen 17,1 °C normaal. De maand eindigde daarmee op de vijfde plaats in de rij van warmste julimaanden sinds 1901. De maand juli begon zeer warm met af en toe pittige onweersbuien, lokaal vergezeld van hagel en zeer zware windsto-

ten zoals in de avond en nacht van 11 juli. Vanaf de derde week van juli daalde de temperatuur naar normale waarden voor de tijd van het jaar. Gemiddeld over het land viel 76 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 70 mm. Zeeland was het droogst, het noordoosten het natst. In een strook van Brabant naar Groningen viel op veel plaatsen meer dan 100 mm, lokaal zelfs 150 tot 170 mm. Gemiddeld over het land was juli zeer zonnig met 258 zonuren tegen 201 normaal. De zon scheen het minst in het zuidwesten van het land in tegenstelling tot het noordoosten.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (Nederlands gemiddelde) in de periode maart-juli 2010, op basis van gegevens van het KNMI. De afkorting Ref staat voor de referentiewaarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	5,9	5,6	47,1	64,7	41	31	4,8	5,4
April	9,2	8,0	27,4	44,5	59	39	4,3	4,9
Mei	10,3	12,3	57,1	57,1	41	43	4,0	4,5
Juni	16,0	14,9	23,0	70,9	53	38	3,5	4,4
Juli	19,6	17,1	76,3	69,7	51	40	3,6	4,3

Bijlage II. Verspreidingskaarten

In het voorjaar van 2010 werd in opdracht van Staatsbosbeheer regio Oost een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in het Gammelke (112,8 ha) in Noordoost Twente. De inventarisatie had ten doel de betekenis van het gebied of delen daarvan voor broedvogels vast te stellen en eventueel beheer te evalueren. De inventarisatie beperkte zich tot zeldzame, schaarse en een selectie van algemene soorten.

In het Gammelke werden in totaal 57 vogelsoorten als waarschijnlijke of zekere broedvogel geregistreerd. Van 49 soorten zijn gegevens in het hele gebied verzameld, de overige acht behoren tot de (zeer) algemene soorten en van deze soorten is alleen de aanwezigheid genoteerd. In totaal zijn vijf soorten vastgesteld die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde en/of karakteristieke vogelsoorten, te weten: Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal en Kneu

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

